

ОРГАНІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ УЧАСНИКІВ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ

Чуприна С.О.

*асистент кафедри соціальної роботи, соціальної педагогіки та соціології
Херсонського державного університету
м. Херсон, Херсонська область, Україна*

Сьогодні наша держава для забезпечення територіальної цілісності України вимушена проводити бойові дії у вигляді антитерористичної операції (АТО) на Сході країни. Яка вимушена пропускати через себе багатотисячні маси молодих людей і після демобілізації повертати їх назад у громадянське суспільство, вносячи в нього при цьому всі особливості мілітаризованої свідомості й роблячи істотний вплив на подальший розвиток соціуму. Війна приносить не тільки фізичну, а й душевну інвалідність. Учасники бойових дій, часто навіть не усвідомлюючи цього, несуть у собі тягар болю довгі роки. Одні, в силу особистісних якостей, можуть подолати ці проблеми самостійно. Іншим необхідна соціальна, психологічна підтримка та допомога у виборі майбутньої професійної діяльності й соціальний супровід протягом усього життя.

Проблема адаптації воїнів АТО до мирного життя – це виклик перед українським громадянським суспільством та державою, які виявилися у значній мірі неготовими належним чином забезпечити успішну соціальну інтеграцію бійців АТО. Учасники бойових дій після повернення додому зіштовхуються не тільки з матеріальними проблемами, але й із психологічними, професійним самовизначенням.

Адаптація військовослужбовців до мирного життя ускладнюється чисельними соціально-психологічними проблемами, а державна система соціальної, психологічної допомоги військовослужбовцям потребує вдосконалення.

Після війни ветеранам важко ввійти в русло мирного життя. Фізичне повернення додому не завжди збігається із психологічним. Участь у бойових діях може призвести до переорієнтації цінностей. У воїнів АТО часто зустрічається порушення соціальної взаємодії та втрата інтересу до суспільного життя, зниження активності, прагнення до соціальної ізоляції. Внаслідок недостатньої уваги суспільства та держави до проблем ветеранів АТО у військовослужбовців можливе виникнення комплексу жертви та розвиток пост травматичного стресового розладу. Ментально воїн ще перебуває у стані війни. Мається на увазі система цінностей.

Адже проблема соціальної адаптації воїнів ускладнюється негативними стереотипами в українському суспільстві щодо консультацій різних фахівців: соціальних працівників, психологів, юристів та інших. Значна частина ветеранів розглядає потребу в допомозі як ознаку слабкості та вважає, що час усе вилікує. Внаслідок цього військовослужбовці тримають усі проблеми та переживання в собі. Крім того, соціальної допомоги можуть потребувати родини учасників бойових дій, які також знаходяться у стані постійної нервово-психологічної напруги.

Необхідність розв'язання проблем соціальної та професійної адаптації учасників АТО нині є одним з найбільш значущих питань, якому приділяється значна увага в засобах масової інформації та яке виноситься на порядок денний засідань урядових комітетів і громадських організацій. Процес включення учасників АТО у життя суспільства після воєнних дій — це комплексна система заходів, яка повинна включати роботу не лише з самими бійцями, але й їхніми сім'ями, друзями, волонтерами, представниками державних, муніципальних служб тощо.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 21 червня 2017 р. № 432 соціальна адаптація учасників антитерористичної операції розглядається як допомога у проведенні аналізу життєвої ситуації, визначенні основних проблем, шляхів їх розв'язання; надання інформації з

питань соціального захисту населення; навчання, формування та розвиток соціальних навичок, умінь; допомога у зміцненні/відновленні родинних та суспільно корисних зв'язків, організації денної зайнятості та дозвілля;

Професійна адаптація учасників антитерористичної операції розглядається як заходи, спрямовані на відновлення та вдосконалення професійних навичок і умінь учасників антитерористичної операції шляхом професійного навчання, надання інформаційних, консультаційних та профорієнтаційних послуг із зазначених питань, підвищення їх конкурентоспроможності на ринку праці.

Заходи із соціальної та професійної адаптації учасників антитерористичної операції спрямовані на відновлення та вдосконалення їх професійних навичок і вмінь, як невід'ємної складової адаптації до життя у мирних умовах, підвищення конкурентоспроможності на ринку праці шляхом професійного навчання, а також надання інформаційних, консультаційних, профорієнтаційних послуг з цих питань.

Соціальна та професійна адаптація учасників антитерористичної операції охоплює усіх учасників АТО (працюючих, непрацюючих, безробітних, військовослужбовців, працівників усіх силових структур, тощо), яким встановлено статус учасника бойових дій, інваліда війни або учасника війни.

Соціальна адаптація їх здійснюється центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді відповідно до державного стандарту соціальної адаптації, затвердженого Мінсоцполітики.

Професійна адаптація учасників антитерористичної операції за робітничими професіями проводиться шляхом професійної орієнтації, первинної професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації з урахуванням їх навичок, умінь та побажань.

Професійна адаптація організовується і здійснюється за рахунок коштів державного бюджету підприємствами, установами та організаціями

незалежно від форми власності, що мають право в установленому законодавством порядку на здійснення адаптації.

Професійна адаптація учасників антитерористичної операції із числа інвалідів війни організовується згідно з рекомендаціями медико-соціальної експертної комісії, визначеними в індивідуальній програмі реабілітації.

Для отримання послуг соціальної та професійної адаптації особа повинна мати посвідчення учасника бойових дій (інваліда війни або учасника війни) та документ, що підтверджує безпосереднє залучення до виконання завдань антитерористичної операції у районах її проведення. Послуги з професійного навчання надаються учаснику антитерористичної операції одноразово в порядку черговості, на підставі направлення на професійне навчання зараховуються до установи. Після успішного завершення повного курсу навчання учасники антитерористичної операції отримують такі документи державного зразка: свідоцтво про присвоєння (підвищення) робітничої кваліфікації, документ про підвищення кваліфікації за результатами підвищення кваліфікації учасників антитерористичної операції з вищою освітою.

У Законі України № 1436-VIII «Про внесення зміни до статті 14 Закону України «Про зайнятість населення» щодо додаткових гарантій у сприянні працевлаштуванню учасників бойових дій, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення». Закон, прийнятий Верховною Радою України 7 липня 2016 року, спрямований на поліпшення соціального захисту учасників антитерористичної операції, розширюють перелік категорій громадян, що мають додаткові гарантії у сприянні працевлаштуванню, та включають у нього учасників бойових дій, але зміни стосуються лише осіб, які зареєстровані в державній службі зайнятості та перебувають на обліку як безробітні.

Реалізація положень Закону сприятиме працевлаштуванню учасників антитерористичної операції, оскільки відповідно до статті 26 Закону України «Про зайнятість населення» роботодавцю, який працевлаштує на нове робоче

місце, за направленням Державної служби зайнятості, зазначених осіб, строком не менше ніж на два роки, щомісяця компенсуються фактичні витрати у розмірі єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Сьогодні громадянське суспільство приділяє значну увагу проблемам адаптації ветеранів АТО до мирного життя. Допомогу воїнам надають волонтерські та громадські організації, які забезпечують інформаційну, матеріальну, психологічну та профорієнтаційну підтримку. Адже ефективні кроки з адаптації ветеранів АТО до мирного життя повинні спрямовуватися не лише на виведення з кризового стану, а й на розвиток нових життєво важливих умінь.

Лише спільні дії держави та громадянського суспільства спроможні вирішити проблему успішної соціальної інтеграції воїнів АТО. Сприяння адаптації бійців до мирного життя має супроводжуватися комплексом заходів, які повинні включати соціальну, економічну та профорієнтаційну складову. Поєднання усіх цих аспектів допоможе пристосуватися до повсякденного життя у суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Нікітін Ю. В. Антитерористична операція як необхідна форма протидії злочинності та забезпечення безпеки суспільства / Ю. В. Нікітін // Держава та регіони. Сер. : Право. - 2014. - № 2. - С. 132-136.
2. Рижов І. М. Акмеологічні засади антитерористичної діяльності / І. М. Рижов // Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. - 2013. - № 4. - С. 31-35.
3. Корчемний П.А. Військова психологія: методологія, теорія, практика / П.А. Корчемний. – 2010.
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 червня 2017 р. № 432 «Про затвердження Порядку організації соціальної та професійної адаптації учасників антитерористичної операції»